

'GRENZEN VAN DE DEMOKRATIE'

Het was tijdens het kabinet Biesheuvel dat van Agt - optredend als minister van justitie - bekend liet maken dat speciaal gevormde anti-terreur eenheden de bevoegdheid kregen tot het z.g. gerichte dodelijk schot zonder voorafgaande waarschuwing. Een mededeling die toen aanleiding gaf tot enige discussie, voornamelijk over de ethische aspecten van de zaak en minder over het feit dat deze speciale eenheden al enige tijd gevormd waren zonder dat de volksvertegenwoordiging daar over was ingelicht, of daar adequate controle over kon uitoefenen.

De vorming van deze anti-terreureenheden - en parallel daarmee de vorming en verdere uitbouw van de mobiele eenheid viel samen met een aantal internationale ontwikkelingen, die zichzelf in Nederland nog niet gemanifesteerd hadden. In Duitsland groeide de jacht op en hetze tegen de RAF in die jaren naar een hoogtepunt, nam de stadsguerilla in Italië duidelijk vormen aan, begon het binnenlands verzet in Griekenland tegen de kolonels sterk te groeien, terwijl Noord-Ierland al lange tijd een brandhaard van verzet was tegen de Engelse overheersing. Nederland vormde in dat geheel een rustpunt, waarbij de binnenlandse ontwikkelingen weinig aanleiding gaven tot de instelling van dit soort eenheden. Dat deze toch ontstonden vond waarschijnlijk zijn oorzaak in de preventieve/intimiderende betekenis naar het binnenland en de

direkte bestrijding van buitenlandse groepen die van hier uit bevoorraden en logistiek probeerden te ontwikkelen.

Een van de eersten, die in Nederland de vorming van anti-terreureenheden propageerden was de Rotterdamse commissaris Blaauw.

Opgeleid in Amerika in speciale trainingskampen van de FBI werd hij de grote pleitbezorger van speciale eenheden, onder cover agenten en het gerichte dodelijk schot. Liep de discussie in de tweede kamer en pers voornamelijk over een aantal uiterlijkheden van deze nieuwe verschijnselen, binnenskamers werd een hard en doelgericht gevecht geleverd over beheersing en inzet van deze eenheden.

Blaauw met zijn Amerikaanse oriëntatie verloor uiteindelijk de slag en bleef commissaris van politie te Rotterdam.

De overwinning werd behaald door diegenen die zich op buitenland georiënteerden inzake guerrillabestrijding.

Het Duitse Bundes Kriminalamt (BKA) verkreeg een merkbare invloed bij de vorming en ontwikkeling van een anti-terreur beleid in Nederland en bij de verdere uitbouw van de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI), die hierbij als coördinatiecentrum optrad.

De invloed van het BKA op het Nederlandse beleid werd recentelijk nog eens onderstreept door haar actieve deelname aan de arrestaties van de RAF leden Folkerts, Wackernagel en Schneider, en de zoekacties naar Schleyer, in ons land.

Intussen zijn meerdere z.g. "anti-terreur" eenheden gevormd, alle buiten de controle van de volksvertegenwoordiging om en gemodelleerd naar Duits model.

Voorbeeld van deze ontwikkeling is de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten (BSB), naar eigen zeggen een getrouwe afspiegeling van de Duitse Grenzschutz Gruppe. Een "anti-terreur" elite eenheid, die samen met het BKA een onafhankelijke macht binnen de staat vormt, en erop gericht is tegenstanders met alle mogelijke middelen te likwidieren. Verrassend en verontrustend was het aan ook de Nederlandse kopie van deze moordbrigade, de BSB, te zien optreden bij de ontruiming van het okraakte pand aan de Prins Hendrik kade.

Via krantenfoto's werd het Nederlandse publiek gekonfronteerd met de lugubere taak van deze kommando eenheid.

Samengedrongen op het kleine platform van een hoogwerker stonden een aantal van deze figuren met snelvuur- en precisiegeweren klaar om in actie te komen. Tegen wie?

Krakers, die gewapend ontruiming probeerden te voorkomen?

Dit lijkt onwaarschijnlijk, want waarom zouden deze hoog gespecialiseerde heren zich op deze wijze

- een open platform - als schiet-schijf willen presenteren. Immers zelfs een leek kan aannemen dat een geoefend schutter in goede dekking met groot gemak dit van iedere beschutting gespeend kommando aan flarden zou kunnen schieten.

Op gewapend verzet van krakerszijde werd dus duidelijk niet gerekend.

Niettemin was de BSB met complete moordbepakking uitgerust.

De functie hiervan is tweeledig:

a) intimidatie
b) de mogelijkheid iedere vorm van verzet en in dit geval dus ongewapend verzet, te beantwoorden met een regen van kogels.

Werd aanvankelijk het gericht dodelijk schot gepresenteerd als middel om gewapende tegenstanders te likwidieren, tegenwoordig duidt alles erop dat dit middel indezet gaat worden tegen ongewapende protesterende en zich verzettende burgers, wat mede het gevolg is van het gebrek aan discussie en analyse indertijd rond inzet en functie van die eenheden, die deze middelen hanteren.

Is deze openlijke likvidatie-aanzet ten opzichte van tegenstanders een incident of zit hier mogelijk een systeem, een nieuwe ontwikkeling achter?

In de nacht van vijftien op zestien juni brak een hevige brand uit in een pand in de Amsterdamse Vuellijnstraat, gepaard gaande met een of meerdere explosies. De in hun slaap verraste bewoners konden slechts met veel moeite ook omdat hulp van buitenaf uitbleef - uit het hevig brandende pand ontsnappen.

Reeds dezelfde dag wist de Telegraaf te melden dat twee bewoners uit het pand behoren tot z.g. links-extremistische kringen, en verantwoordelijk moeten worden gesteld voor de brand en mogelijke explosie(s), en dat de politie reeds een arrestatie bevel heeft doen uitgaan.

Ook zouden beiden "spoorloos verdwenen", "voortvluchtig" zijn.

26 werd het startsein gegeven tot

een uitgebreide hetze tegen radiokaal links in het algemeen en de beide bewoners in het bijzonder. Het ging hierbij om Henk Wubben, in vroegere tijden secretaris van de Rode Jeugd, en Ciska Brakenhoff, lid van het Rood Verzetstfront.

Zowel de brand als de daarop mogelijk gevolgde explosie(s) hadden een volgens de politie en middels deze verschillende dagbladen als Telegraaf, Algemeen Dagblad en de Waarheid, een mysterieuze achtergrond.

Ook wisten deze bladen te melden dat buitenlandse geheime diensten uit Duitsland en Amerika geïnteresseerd waren in deze zaak.

Volgens zegslieden van de politie zouden Henk Wubben en Ciska Brakenhoff zowel brand als explosie(s) zelf veroorzaakt hebben.

Niet duidelijk is dan het antwoord op de vraag na deze politie weerkaasde waarom beiden zelfmoord zouden hebben willen plegen, want dit zou de mogelijke konsekwentie van zo'n daad hebben betekend. Een versie van de politie is dat beiden op dat tijdstip met explosieven aan het experimenteren waren.

Uit ervaringen wat dat betreft uit het buitenland - b.v. experimenten van Palestijnse schoolkinderen op de West Bank - is bekend dat men bij fouten hierbij allereerst zichzelf opblaast. Dit was hier niet het geval. Feit is dat zij evenals de andere bewoners van het pand door de gebeurtenissen in hun slaap werden verrast en zij met veel moeite het pand met lichte verwondingen konden verlaten. Onduidelijk blijft verder waar de verklaringen van buurtbewoners gebleven zijn, die gezegd zouden hebben, dat zij een derde man hebben gezien op de etage van Henk Wubben en Ciska Brakenhoff. Een derde persoon die volgens beiden niet aanwezig was en waarover de politie later een stilzwijgen bewaard.

Ook zijn de verklaringen in die richting in beide dossiers niet te vinden, ofschoon zij volgens

de politie, in eerste instantie, wel aanwezig waren.

Een ander opmerkelijk feit is de snelheid waarmee de politie weet te beweren dat Henk Wubben en Ciska Brakenhoff "voortvluchtig" waren, de zekerheid dat de brand het gevolg was van explosieven - wat in een later uitvoerig INO rapport niet wordt bevestigd - en de massale inzet van de speciale anti-terreur eenheden in de jacht op beiden.

Vragen die slechts door een zeer gedegen onderzoek beantwoord kunnen worden, waarin ook de rol in het onderzoek van de in de pers gememoreerde geheime diensten en de speciale eenheden onderzocht moeten worden.

Een onderzoek dat voorlopig nog verduisterd wordt door informatie - gevoed door de politie - die zich concentreert op de gevaren van "gezagsondermijnende" linkse groepen, krakers en andere militanten.

Daarbij de wezenlijke punten van het land opnieuw uit de weg gaand.

Bij zowel de vorming van de anti-terreur brigades en het totaal ongecontroleerde en provocatieve optreden van deze groepen bij diverse gelegenheden (zoals PH kade, Vondelstraat, maar ook andere minder bekende of beter gecamoufleerde gelegenheden) staat de vraag van de functie controleerbaarheid en inzetbaarheid van deze kommando eenheden centraal.

Ook de mogelijke samenhang van deze speciale groepen - provocatief optredend in uniform bij de PH kade - en het vinden van illegale wapen en springstof depots onder andere in Limburg, die bestemd schijnen te zijn voor geheime groepen, heimelijk opererend in burger, moet uitvoerig onderzocht worden. Dit in samenhang met een aantal gebeurtenissen in binnen en buitenland.

De vraag wie en wat deze speciale eenheden dan wel verdedigen, kan in dit stadium alleen negatief beantwoord worden - alles behalve het functioneren van de democratie.

Daarvoor is het karakter van deze eenheden te elitair, te afgesloten, met een eigen gezags- en moraalcode, speciale opleidingen, wapens en kommando structuren.

Hierdoor staan zij geheel los van de bestaande controlerende democratische instanties, maar preten-

deren wel te dienen ter bescherming van deze instanties.

Als bescherming van de democratie afhankelijk wordt gesteld van deze per definitie elitaire en autonome eenheden, dat is deze vorm van democratie het niet waard om verdedigd te worden.

Een andere uiterste mogelijkheid is, dat de parlementaire democratie zich neer begint te leggen bij een proces van fascistisering. In dat geval moet het met deze groepen krachtig bestreden worden.

'ALLE BEPERKINGEN'

Het beginsel, dat iedere verdachte voor onschuldig gehouden moet worden tot zijn schuld door de wet is bewezen, betekent ook dat zijn behandeling in een inrichting in overeenstemming moet zijn met dit principe.

Deze laatste opvatting vindt steun in art. 58 van de "Internationale minimum regels voor de behandeling van gedetineerden", waarin gesteld wordt dat:

"Het inrichtingsregiem er naar dient te streven streven elk verschil tussen het leven in de inrichting en in vrijheid zo gering mogelijk te maken."

Voor de volledigheid is het goed om nog op te merken, dat dit betrekking heeft op zowel veroordeelde als onveroordeelde gevangenen.

Ofschoon in het aangehaalde wetsartikel sprake is van een vaag moralistisch begrip als "streven", ligt de nadruk toch meer op het verplichtende woord "dient".

Uit bovenstaande wordt duidelijk, dat de staat de ondubbelzinnige verplichting heeft om, naast de zorg voor de rechtspositie van de gedetineerde, ook verantwoordelijk te zijn voor het behoud van diens sociale identiteit.

Bij een onveroordeelde gedetineerde zou deze gekombineerde plicht zelfs optimaal aanwezig moeten zijn.

Artikel 10 lid 2a van het "Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten" verwijst daar dan ook duidelijk naar:

"Personen tegen wie een beschuldiging is ingebracht dienen aanspraak te kunnen maken op een afzonderlijke behandeling overeenkomend met hun status van niet veroordeelde personen."

Deze status is, zoals bekend mag worden verondersteld, die van een onschuldige.

Op basis van deze gegevens kan dan ook worden aangenomen, dat binnen een hechtenissituatie wetten en huishoudelijk regels in

het voordeel van de gedetineerde moeten worden uitgelegd.

Dit niet in de laatste plaats, omdat hij in zijn positie sterk afhankelijk is van het staatsgezag - opsteller en behoever van deze wetten en regels.

Zover de theorie.

Kijken we echter naar de praktijk van de dagelijkse toepassing, dan blijkt dat deze wettelijk vastgelegde zekerheden het regulatief effect, tegen de moralistische elasticiteit, die ook in deze wetten en regels zijn opgenomen.

Dit bij en toepassing slaan daarbij om in het nadeel van de gedetineerde.

In concreto betekent dit, dat dit voor de gevangene een toestand van grote rechtsonzekerheid en ongelijkheid met zich meebrengt, waartegen krachtig stelling genomen zou moeten worden.

Een extra dimensie krijgt het probleem als een gedetineerde ook nog eens aan bijzondere beperkingen wordt blootgesteld.

Deze beperkingen zijn niet alleen een extra zware aanslag op zijn algemene rechtspositie, maar daarnaast wordt ook en dikwijls in ernstige mate, schade toegebracht aan zijn gezondheid en sociale identiteit. Het andere element naast rechtszekerheid en gelijkheid waarvoor de staat zorg dient te dragen.

Sinds acht weken ben ik nu ingesloten in een HvB en onderworpen aan alle beperkingen.

Dit betekent dat binnen de afzondering van het HvB ik nog eens apart geïsoleerd ben van mijn medegevangenen.

Dus dat ik geen enkel contact met hen mag hebben, niet met ze mag praten of korresponderen, spreken, luchten of rekreëren.

Feitelijk is het zelfs verboden dat ik een van hen zie.

Hierbij moet nog opgemerkt worden, dat sport en recreatie - zelfs op individuele basis - geheel verboden zijn.

Deze isolatie wordt nog versterkt door restricties op bezoek en postontvangst.

Samenvattend kan gesteld worden, dat deze beperkingen neerkomen op een zware, uitgesproken vorm van sociale isolatie en daardoor o.a. in strijd met art. 58 Internationale minimumregels voor de behandeling van gedetineerden en de artikelen 10 en 14 van het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Naar de effecten en permanente gevolgen van sociale isolatie in gevangenisituaties op zowel geestelijk als lichamelijk gebied, zijn de laatste jaren in toenemende mate wetenschappelijke onderzoeken gedaan.

Meestal gebeurde en gebeurt dit onder de noemer van "Onderzoek naar sociaal gedrag en agressiviteit onder gedetineerden" of iets dergelijks.

Het bekendste project van dien aard in Europa heeft in Duitsland plaatsgevonden in de psychiatrische universiteitskliniek van Hamburg, waar in het begin van de jaren zeventig een professor Gross een aantal experimenten onder condities van sensorische deprivatie en sociale isolatie startte.

Professor Gross heeft zich inmiddels een omstreken vermaardheid verworven door zijn publikaties hierover en de wijze waarop zijn bevindingen gebruikt worden - daarover dadelijk meer.

De uitslagen van de experimenten in Hamburg, bij de toepassing van diverse sociale isolatie en sensorische deprivatie technieken heeft men bij de - vrijwillige - proefpersonen verschijnselen met een uniform reactiepatroon vastgesteld.

In het algemeen vertoonden de proefpersonen - waarvan de meeste slechts een zeer beperkte tijd aan de proefnemingen waren blootgesteld - afwijkingen in het gedrag - hoofdzakelijk psychologische aard.

Dit verliep van min of meer ernstige afwijkingen in de opmerkzaamheid en concentratie tot angstvisioes en waanvoorstellingen toe. Ook tijdens onderzoeken in andere landen - met name Israël en de USA - zijn soortgelijke ervaringen als in Hamburg opgedaan. De Amerikaanse psychiater Engels, die zich intensief met deze experimenten heeft beziggehouden en daarover enkele publikaties het licht liet zien, beschreef hierin in 1967 enkele gevolgen van isolatie.

Men had gekonstateerd, volgens Engels, dat de proefpersonen moeite hadden de realiteit te onderkennen, versterkte apatie, depressies en teruggetrokkenheid naast het opkomen van verschijnselen, die de kenmerken vertoonden van gehoor en gezichtshallucinaties.

Ook over de ratio van deze onderzoeken liet Engels, en daarna nog velen na hem zoals Gross, zich uit.

Het in afzondering zintuigelijk uithongeren van gedetineerden zodat zij een verhoor zelfs als een sociaal contact gaan zien en om de sociale identiteit - hier vertaalt als agressiviteit - te breken.

Dat deze onderzoeken in de USA en de Bondsrepubliek Duitsland voortkwamen uit een behoefte aan zuiver wetenschappelijk onderzoek met humanitaire oogmerken is helaas niet vol te houden.

In opdracht en gefinancierd door leger, geheime diensten, het bedrijfsleven en anti-guerrilla instanties werd hier gewerkt aan nieuwe marteltechnieken om de weerstand van gevangenen te breken of te manipuleren.

Ingezet worden deze marteltechnieken dan ook voornamelijk tegen zgn. lastige of agressieve gedetineerden of gevangenen genomen anti-imperialistische strijders.

Vooral in de Bondsrepubliek Duitsland heeft men deze methodieken verder ontwikkeld en toegepast op de gevangenen uit de RAF, de 2e juni en de revolutionaire cellen, wat niet zelden met een regelrechte moord is afgesloten.

Ofschoon de situatie in Nederland nog op een aantal punten afwijkt bij de aangehaalde voorbeelden, is het toch opvallend dat ook hier sociale isolatie wordt toegepast op zgn. lastige, niet bekende en politieke gevangenen, zoals het voorbeeld van Folkerts, Wackernaegel en Schneider ons leert.

Ook hier is de sociale isolatie een middel om de gevangene te straffen en/of onder druk te zetten.

Gezien dit alles kan dan ook beweerd worden dat deze sociale isolatie ook in de Nederlandse gevangnissen tot gevolg heeft - en m.i. ook zo bedoeld is - dat gedetineerden psychies lijden met als waarschijnlijk resultaat schadelijke uitwerkingen op de geestelijke en lichamelijke conditie.

Konkluderend kan daarom gezegd worden, dat een dergelijke behandeling neerkomt op vormen van marteling, onmenselijk gedrag of vernederende maatregelen - die alle uitdrukkelijk verboden zijn bij het "Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden" en nogmaals in het "Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten" art. 7 en nogmaals bevestigd in art. 4 lid 2.

Op grond van mijn behandeling hier, waardoor ik onderworpen ben aan sociale isolatie en verwijzend naar de genoemde wetten en artikelen verlang ik de onmiddellijke opheffing van alle beperkingen die mij door het besluit van de rechter-commissaris van 20 juni 1980 zijn opgelegd.

Henk Wubben

Persbericht

Door een beslissing van het gerechtshof te Amsterdam van donderdag 11 september 1980 is de schorsing van de voorlopige hechtenis van H. Wubben bevestigd.

Deze schorsing was ingesteld door de raadkamer van de arrondissementsrechtbank van Amsterdam op 26 augustus j.l.

Tegen deze vrijlating tekende de officier van justitie, mr. C.J.M. Goes beroep aan op 28 augustus.

Door de uitspraak van het hof is dit beroep nu verworpen.

H. Wubben werd gearresteerd op 18 juni 1980 na een brand in de Quellijnstraat te Amsterdam waar volgens politie en inlichtingendiensten explosieven opgeslagen zouden zijn.

Een nader ingesteld onderzoek door het INO te Delft heeft deze beschuldigingen niet kunnen bevestigen.

In een eerder stadium werd Ciska Brakenhoff, die medeverdachte is in deze zaak, al vrijgelaten.

De advocaat van H. Wubben, mr. Mols uit Den Haag verlangt dat justitie deze zaak, die zij zo spektakulair begonnen is, nu grondiger dan ooit zal uitzoeken.

13 - 9 - 1980